

Editörden

Tabakalaşma, sosyolojinin ana başlıklarından birisi olmasına rağmen Türkiye’deki sosyoloji çalışmalarında ihmal edilmiş alanlardan biridir. Son zamanlarda bu alana yönelik tartışma ve ilgilerin artmasına paralel olarak *Sosyoloji Dergisi’nin* 36. Cilt 1. Sayısında tabakalaşma temasına ağırlık vererek alandaki çalışmalara katkı yapmayı hedefledik.

Günümüzde küreselleşme, neoliberal iktisadi dönüşümler, dünya siyasetinin yeniden şekillenmesi, ulus devletin dönüşümü gibi makro süreçler dâhilinde toplumsal yapılar da büyük değişimler gerçekleşmekte ve sosyal tabakalaşma yeni biçimler almaktadır. Sosyal tabakaların tavır ve davranışları, eylem ve talepleri, istek ve yönelimleri, siyasi, iktisadi ve sosyal konumları çeşitli dönüşümler geçirmektedir. Eski sınıfların dönüşümü, yeni sınıfların oluşumu, yeni katmanların ortaya çıkması ve dahası neticesinde toplumsal yapıların farklı biçimler alması, sosyolojinin gündemini meşgul eden önemli konular arasında yer almaktadır. Dünyadaki bu dönüşümlere paralel olarak Türkiye’de de çok kapsamlı ve hızlı dönüşümler yaşanmaktadır. Özellikle son 40 yılda hızlanan küresel ekonomiye entegrasyon ile Türkiye’nin toplumsal yapısında da pek çok farklılaşma gerçekleşmiştir. Bu yapısal değişimlerle birlikte toplumsal tabakalar da yeni biçim ve mahiyetler kazanmaktadır. Dolayısıyla son zamanlarda tabakalaşma ile ilgili konular sıklıkla hem akademik hem de toplumsal gündemi meşgul etmektedir. Dolayısıyla bu özel sayıda sosyal tabakalaşmayı yenilenen biçimleriyle ele almayı amaçladık. Özellikle sahadan yeni verilere dayalı olarak yazılmış makalelere yer vererek alandaki canlılığa katkı yapmak önemli hedeflerimizden birisi oldu.

Dergide yer alan ilk yazıda Meltem Yılmaz Şener Türkiye’de iş hayatı içerisinde eğitilmiş kadınların yükselme olanaklarını inceliyor. “Kadınlar Altın Yaka Takabilir mi? Türkiye’de Eğitilmiş Kadınlar İçin İş Hayatı” başlıklı yazısında Şener Türkiye’nin elit üniversitelerinden mezun olmuş ve altın-yakalı, yani bilgi işi yapacak yüksek nitelikli çalışanlar olarak yetiştirilmiş kadınların iş deneyimlerine odaklanıyor. Yazı toplumsal cinsiyet boyutunu göz ardı eden altın-yakalı çalışanlar ve bilgi işçileriyle ilgili literatürlere önemli katkılarda bulunuyor.

Dergide yer alan ikinci yazı ise Irmak Karademir Hazır, Kezban Çelik ve Sibel Kalaycıoğlu tarafından kaleme alındı. “Kuşak İçi ve Kuşaklar arası Toplumsal Hareketliliğin Yörüngesi: Ankara İli Örneği” başlıklı yazı sosyal hareketliliğe dair araştırmalara bir katkı sunuyor. Ankara kent merkezini temsil eden bir örneklem kullanılarak üç kuşak boyunca sosyal hareketlilik incelenmiştir. Yazı Türkiye’de yaşanan makro değişimlerin toplumsal tabakalaşmayı belirleyen en önemli etken olduğunu bulgularını açısından kayda değer bir neticeye ulaşmaktadır. Türkiye’de kayda değer bir hareketlilik tespit eden yazı tabakalaşma tartışmalarına da katkı sunmaktadır.

Beyzade Nadir Çetin ise “Hegemonik Güç İlişkilerinin Yeniden Kurgulanması Bağlamında Amerikan Şirket Jeopolitiği” başlıklı yazısında dünyadaki iktisadi yapıların şekillenmesine ve dolayısıyla tabakalaşma ve eşitsizliğin oluşumuna özel bir katkı sağlayan bir alanı inceliyor. Yazıda devletler arasında ortaya çıkması muhtemel bir tabakalaşma sistemini devletlerin küresel sistemdeki etkileri çerçevesinde analiz eden Çetin, Amerikan hükümetleri ile Küresel Şirketler arasında Amerikan dünya liderliğinin devam etmesi için gerçekleştirilen jeopolitik ortaklığı merkeze alıyor. Böylece küresel eşitsizliklerin ve hegemonyanın temel nedenlerinden birisini açığa çıkarmak bakımından tabakalaşma tartışmalarına başka bir açıdan önemli katkılar sunuyor.

M. Fatih Karakaya ise yazısında sosyoloji tarihinin köşe taşlarından birisi olan ve sosyal hareketlilikle ilgili ilk araştırmayı yapan Pitirim Aleksandroviç Sorokin’in toplumsal hareketlilikle ilgili kuram ve kavramlarını ele alıyor. Yazı vesilesiyle Sorokin’in uzunca süre tabakalaşma çalışmalarına hakim olan yapısal işlevselciliğe önemli katkılar yaptığı ancak onlar gibi tek boyutlu ve statik bir kuramdan ziyade çok boyutlu, dinamik ve çatışmaya yer açar kuramsal bir bakışa sahip olduğunu görmekteyiz. Üstelik Sorokin konuyu daha küllî planda kültürel sistemlerin devir daimi ile ilişkilendirerek kapsamlı bir kuramsal alanın da kapısını aralamaktadır. Ülkemizde çok az tanınan bu klasik isimle ilgili bu çalışmanın doğurgan olmasını ümit ediyoruz.

Merve Betül Üçer ise sayıya yine benzer şekilde pek dikkat çekmemiş bir konuda önemli bir katkı sağlıyor. “Sınıflar ve Duyguları: Tabakalaşma Çalışmalarında Duygulara Yer Açmak” başlıklı yazısıyla Üçer, sınıf çalışmalarında duygularla ilgili katkının gelişimini ve bize açabileceği imkanları ele alıyor. Üretimden tüketime geçiş ve hizmet sektörünün ortaya çıkışı gibi ekonomi temelli dönüşümler ve eşitsizliklerin cinsiyet, ırk, sosyal aidiyet gibi pek çok farklı alanda da gerçekleştiğinin görülmeye başlanması gibi nedenlerle sosyolojide sınıf çalışmalarının gittikçe genişleyen bir perspektife sahip olduğunu bilmekteyiz. Duygular da bu bağlamda çağdaş sosyolojide önemli bir çalışma alanı olmaya başladı. Sosyal tabakalar arası ilişkinin ve etkileşimin analizinde eksik bırakılan duygu boyutunun önemini, bunun ihmal nedenlerini ve sürecini ele alan bu makale özellikle utanma, öfke ve kıskançlık duyguları üzerinden duygularla tabakalar arasındaki ilişkiyi sorgulayarak bizim için önemli bir çalışma alanının kapısını aralıyor.

Roger Penn ise “Stratification and Work in Contemporary Logistics” isimli çalışmasında lojistik alanında tabakalaşma ile iş yaşamı arasındaki ilişkiyi ele alıyor. Bunu yaparken önce birincil ve ikincil emek piyasaları arasındaki ilişkiyi ele alarak işin karakterini inceliyor ardından da postmodern zaman teorilerine dayanarak işin nasıl yapılandırıldığını ele alıyor. Çalışma hayli ilginç bir alanda çalışma yaşamı ile tabakalama alanındaki ilişkiyi ele alması bakımından önemli bir tartışmaya ışık tutuyor.

Sibel Erdoğan Demir ise son yıllarda sıklıkla tartışılan “Enformasyon Toplumu ve Yeni Orta Sınıflar” üzerine bir yazı ile sayıya katkıda bulunan isimler arasında. Fordizmden postfordizme geçişte ortaya çıkan yeni iş ve çalışma biçimleri işçi, işveren, çalışma, emek süreci gibi alanlarda ciddi ve kapsamlı bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu bakımdan özellikle gelişen bilgi teknolojilerine bağlı olarak ortaya çıkan esneklik uygulamaları sonucu iş ve emek yapısı çeşitli prekarizasyon süreçlerine maruz kalmıştır. Demir bu yazısında genellikle iddia edildiğinin aksine beyaz yakalı genişlemesinin orta sınıflaşmaya tekabül etmediğini; yeni emek biçimlerinin söylenenin aksine kendi içerisinde Taylorist nitelikler barındırdığı ve önceki dönemlere kıyasla çeşitli sömürü mekanizmaları ile beraber işlediğini ortaya koyuyor.

Neriman Açıkalm ve Burak Şahin ise etnisite ve tabakalaşma alanındaki bir konuya odaklanıyorlar. ““Burada Her Şey Kendiliğinden”: Mersin’de Yaşayan Romanlar Üzerine Alan Araştırması” başlıklı yazılarında Türkiye’de Romanların yaşadığı yukarı doğru sosyal hareketliliğin zayıflığını ele alıyorlar. Etno-ırksal bir adacık halinde yaşayan Roman gruplarında okula devam gibi sosyal hareketliliğe katkı sağlayacak unsurların hayli zayıf olduğu görülmektedir. Grubun kendi gösterdiği özelliklerden ve toplumsal yapının dışlayıcılığından kaynaklanan bu sorun aslında bir süre sonra Romanların sosyal yapı içinde marjinalize olmasına neden olmaktadır. Yazı etnisite ve tabakalaşma konusuna önemli bir katkı sağlayarak tartışmanın sınırlarını genişletmektedir.

Ozan Eren ise meslek tartışmalarına hayli farklı bir perspektiften girdiği yazısında meslek sahibi olmayı sorguluyor. “Türkiye’de Çalışma ve Meslek Sahibi Olma Algısı: Şiir Alanı Örneği” başlıklı yazı işin çağdaş toplumda gittikçe dönüşen ve merkezileşen konumunu ele alıyor ve şairlerin ve yazarların neden toplum tarafından mesleği olmayan aylaklar olarak görüldüğünü tartışıyor. Bu tür işlerin aylaklara mahsus bir boş zaman aktivitesi olmadığını belirleyen Eren günümüzde çalışma ve meslek kavramlarının artık bu tür yaratıcı işleri de içine alması gerektiğine vurgu yapıyor.

Tabakalaşmanın birbirinden farklı konu ve alanları üzerine yazılmış yazılardan müteşekkil olan bu sayıda ayrıca Türkçedeki güncel çalışmaların değerlendirmelerine de yer verdik. Bölümümüz doktora öğrencileri ve araştırma görevlilerinden M. Fatih Karakaya, Yasemin Aydın, Hıdır Tok, Hatice Şahin, Sinem Göçmener, Nesibe Sağlam ve Selime Çetin’in kaleme aldığı birbirinden kıymetli değerlendirme yazılarının hem okuyuculara hem de yazarlara katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.

Bu vesile ile sayının hazırlanmasında büyük emekleri geçen M. Fatih Karakaya ve Serdar Nerse’ye; yazıları ile sayıya katkı verenlere ve değerlendirmeleri ile yazıların mükemmelle erişmesini sağlayan hakemlerimize tekrar teşekkür ederim. Sayının Türkiye’de tabakalaşmanın araştırılmasına katkı sağlamasını ve alanı genişletmesini ümit ediyorum.

Doç. Dr. Lütfi Sunar
Sayı Editörü